

Posudek: Mgr. Kateřina Spurná, Překladová technika z latiny do staroslověnštiny na základě Gumpoldovy legendy a Druhé staroslověnské legendy o sv. Václavu, Praha 2017 (Univerzita Karlova).

Druhá staroslověnská legenda o sv. Václavu (jmenuje se také Gumpoldova legenda nebo legenda Nikolského) je důležitým zdrojem jak pro studium českých dějin 10. století, tak pro poznání církevněslovanského jazyka české redakce. Památka byla přeložena do církevní slovanštiny z latinského Života sv. Václava, který byl sepsán mantovským biskupem Gumpoldem koncem 10. století. Kromě toho překladatel užíval ještě další latinské prameny. Po nalezení a vydání jediných dvou pozdních rusko-církevněslovanských přepisů Nikolajem Konst. Nikolským v roce 1909 (Легенда Мантуанского епископа Гумпольда о св. Вячеславе чешком в славяно-русском переложении, Санкт-Петербург 1909) vyšla edice textu spolu s překladem do češtiny Josefem Vašicou v roce 1929 (Druhá staroslověnská legenda o sv. Václavu, in: Josef Vajs, Hrsg., Sborník staroslověnských literárních památek o sv. Václavu a sv. Lidmile, Praha 1929, 71-135). Významný je také nový překlad Václava Konzala (E. Bláhová – V. Konzal, Staroslověnské legendy českého původu: nejstarší kapitoly z dějin česko-ruských kulturních vztahů, Praha 1976, 141-217), který obsahuje závažné komentáře. Disertace paní Mgr. Kateřiny Spurné je ovšem první vědecká monografie o Druhé staroslověnské legendě o sv. Václavu.

Disertace obsahuje 269 stránek a je rozdělena do čtrnácti velkých kapitol s těmito názvy: 1. Úvod (str. 13-15); 2. Gumpoldova legenda (str. 16-22); 3. *VencNik* v kontextu latinských a staroslověnských václavských legend (str. 23-27); 4. Rukopisné dochování *VencNik* (str. 28-31); 5. Ortografie a fonetika *VencNik* (str. 32-35); 6. Morfologická charakteristika *VencNik* (str. 36-37); 7. Edice *VencNik* (str. 38-121); 8. Problematika předloh *VencNik* (str. 122-144); 9. Biblické citáty ve *VencNik* (str. 145-149); 10. Analýza překladové techniky (str. 150-227); 11. Lexikum *VencNik* (str. 228-247); 12. Zhodnocení kvality překladu *VencNik* (str. 248-251); 13. Závěr (str. 252-255); 14. Seznam použité literatury a pramenů (str. 256-269). Úvodu předcházejí různé seznamy zkratk. Všechny kapitoly se členějí na podkapitoly, které jsou zčásti podrobné. Uvnitř podkapitoly 7.2 se nachází vydání 2. csl. Václavovy legendy, jakož i Gumpoldovy legendy (str. 53-119).

V 1. kapitole (Úvod; str. 13-15) dává autorka stručný přehled dějin výzkumu Druhé staroslověnské legendy o sv. Václavu a vymezuje cíle své práce. Připojuje se – zdá se, právem – k názoru Emilie Bláhové (Ke klasifikaci česko-církevněslovanských památek, *Slavia* 62/4, 1993, 427-442), která klade vznik překladu, případně kompilace do druhé poloviny 11. století

z toho důvodu, že tato památka se od dříve vzniklých textů vzniklých odlišuje (1. csl. *Legenda o sv. Václavu*, *Legenda sv. Víta*), a současně vykazuje shody s čes.-csl. překladem *Besěd Řehoře Velikého*, které se obecně zařazují do druhé poloviny 11. století. O cílech své práce se Sp. vyjadřuje takto : « Hlavním cílem naší práce je shrnutí a revize dosavadních poznatků o *VencNik* nastíněných v předchozích odstavcích, vypracování nové edice textu založené na dochovaných rukopisech, srovnání staroslověnského znění s lat. předlohou a především analýza překladové techniky z latiny do staroslověnštiny » (S. 14).

V 2. kapitole (*Gumpoldova legenda*; str. 16-22) se autorka zabývá hlavním pramenem 2. Václavovy legendy, tj. Životem sv. Václava mantovského biskupa Gumpolda (*Gumbaldo*). Latinský text vznikl buď před rokem 973, kdy bylo založeno pražské biskupství, o němž se legenda nezmiňuje, nebo kolem roku 983, kdy zemřel iniciátor sepsání legendy císař Otta II. (str. 16). V kapitole jsou podány dějiny výzkumu Gumpoldovy legendy, přičemž hlavní pozornost je věnována vztahu památky k jiným latinským legendám (*Crescente fide*, *Kristiánova legenda*). Následuje shrnutí obsahu v tabulkách (str. 17-18), přehled rukopisů legendy, jakož i o jejích výtazích v breviáři (podkapitola 2.1. *Rukopisné dochování Gump*; str. 18-21), dále charakteristika komplikovaného jazyka legendy (podkapitola 2.2. *Jazyk Gump*; str. 21-22) a nakonec přehled o vydáních a překladech do současných jazyků (podkapitola 2.3. *Edice a překlady Gump*; str. 22).

3. kapitola (*VencNik* v kontextu latinských a staroslověnských václavských legend; S. 23-27) je věnována vztahu 2. Václavovy legendy k ostatním textům o sv. Václavu v latině i v církevní slovanštině. Zmiňují se následující texty: 1. (csl.) *Václavova legenda*, *Crescente fide*, *Kristiánova legenda* a *Vavřincova legenda*. Jak vyplývá z podkapitoly 8.3.1. (*Analýza dalších potenciálních zdrojů VencNik*; str. 127-140), představují legendy *Crescente fide* (zejména její česká redakce) a *Kristiánova* nejdůležitější prameny v těch pasážích 2. Václavovy legendy, které nejsou přeloženy z Gumpolda. Autorka v třetí kapitole stručně pojednává o dějinách výzkumu a stavu dosavadního bádání každého textu. 1. Václavova legenda, která pravděpodobně pochází ještě z 10. století, je stylisticky utvářena mnohem jednodušeji než 2. Václavova legenda. V ní se ještě tak výrazně neprojevuje svatost sv. Václava, neboť vznikla asi ještě před vyhlášením Václava za světce, nebo před zformováním svatováclavské úcty. K Třeštíkově hypotéze o existenci latinského originálu 1. Václavovy legendy zaujímá autorka kritický postoj (« tvrzení přinejmenším diskutabilní »; str. 24).¹ Paralely mezi 1. a 2.

¹ Podobnou teorii zastává také Alan Timberlake. Jedna jeho příslušná práce se cituje v seznamu použité literatury na str. 266. Srv. ještě Alan Timberlake, *Language and the First (Slavic) Life of Wenceslaus*, in: I.

Václavovou legendou jsou relativně skrovné (srv. alespoň str. 128, o 3. kapitole 2. Václavovy legendy; str. 129, o 7. kapitole, ale zde jde snad o pozdní interpolaci v ruské tradici 1. Václavovy legendy; str. 137, o 18. kapitole). Co se týče Kristiánovy legendy, autorka se připojuje názoru převládajícímu v dnešní vědě, tj. že jde o « autentický pramen 10. století » (str. 27). Tento názor potvrzuje výpůjčkami 2. Václavovy legendy z Kristiánovy legendy, které se uvádějí v 8. kapitole, srv. : « zda v některých pasážích nemohl autor *VencNik* čerpat přímo z této legendy a nikoliv jen z jejích pramenů, což by mohlo dále podpořit její dataci na konec 10. století. » (str. 27).

V 4. kapitole (Rukopisné dochování *VencNik*; S. 28-31) se autorka zabývá srovnáním dvou rukopisných pramenů. Opírá se zde především o výsledky Josefa Vašici z úvodu k edici 2. Václavovy legendy. Vašica byl přesvědčen, že originál byl napsán v hlaholici. Pro toto tvrzení uvedl dva argumenty: (1) omyly, které se snadněji vysvětlují hlaholským originálem, jak např. ρΑΔοСТЬ místo ρЕΔЪКОСТЬ (spíše ρЕΔοСТЬ bez sufixu -Ъk-), nebo ρΑΚοϛ místo ρЪΚοϛ; (2) zaměnu číslic, které jsou způsobeny rozdílem v číselné platnosti v hlaholských a cyrilských liter. Jako další argument bychom mohli uvést zjištění F. V. Mareše, že i originál čes.-csl. Besěd Řehoře Velikého byl rovněž napsán v hlaholici. Tento argument platí ovšem jenom tehdy, jestliže přijmeme, že 2. Václavova legenda a Besědy Řehoře Velikého pocházejí ze stejné školy v druhé polovině 11. století. (Vašica naproti tomu předpokládal dřívější vznik 2. Václavovy legendy již kolem roku 1000).

V 5. kapitole (Ortografie a fonetika *VencNik*; S. 32-35) se, jak vyplývá z nadpisu, pojednává o ortografii a fonetice obou rukopisů. Nelze avšak přehlédnout, že popis ortografie a fonetiky není úplný. U ortografie schází údaj, že jotace samohlásek v pozici po samohláskách chybí pravidelně, zřejmě v důsledku 2. jihoslovanského vlivu. Ve fonetice scházejí dva typické východoslovanské jevy: jednak přechod *ju-* v *u-* (passim), jednak přechod *je-* v *o-* (ωCEN'HA-, 279v1).

V oblasti morfologie, která v disertaci obsahuje pouze dvě stránky (kapitola 6. Morfologická charakteristika *VencNik*; str. 36-37), jsou zmiňovány jednak archaismy, jednak mladší rus.-csl. prvky. Mohli bychom doplnit, že jedenkrát je doložena koncovka *-iimi* v instr. pl. *-ijo-* kmenů (srv. ρΑΖ'МЫШ'ЛЕНІИМН, 274v10), která se sice nachází v staré češtině, ale neomezuje se jen na ni, neboť je marginálně doložena také v staroslověnštině a ve staré východoslovanštině

(srv. F. V. Mareš, Česká redakce církevní slovanštiny v světle Besěd Řehoře Velikého (Dvojeslova), *Slavia* 32, 1963, 426, III.*3; С. И. Иорданиди – В. Б. Крысько, Множественное число именного склонения, Москва 2000, 55-56). Staroruskou zvláštností je adjektivní koncovka ženského genetivu singuláru *-oe* (< *-oě)². Ve 2. Václavově legendě se vyskytují tyto doklady: ЛЮБИМОЕ (276r25), МЕР'ЗОЕ (284v16), ЧЮДНОЕ (287r27), ДИВНОЕ (289v23). Nejenom že tato koncovka v této kapitole schází, patrně nebyla uznána, jak se může usuzovat podle označení „(sic!)“ na str. 165 – týče se dokladu na l. 284vb16. Není správné tvrzení, že se nevyskytuje kratší koncovka aktivního preteritálního participia sloves 4. třídy (str. 36: „nezachovávají starší koncovku -ь“), srv. ОУМАЧ'ШЕ, 282r1; РАЗ'Р'ЪШЬШЕ, 289r16. Právě tak není nominativ/akuzativ u životních maskulin omezen na jediný doklad (str. 37), srv. ještě СОЛЪ (282v4), С'НЪ (283r7), НА С'ТЫН МОѢ (283r25). Typickým východoslovanským rysem je také připojení koncovky *-tь/-tь* v 3. osobě imperfektu, srv. М'АШЕТЬ (284r12).

7. kapitola (7. Edice *VencNik*, S. 38-121) obsahuje, jak řečeno, nové vydání textu 2. Václavovy legendy. Vydání vychází z rukopisu, který byl původně uložen v Soloveckém klášteře, a později v Kazani (dnes: Petrohrad, RNB, Sol. 500/519; 15./16. stol.; zkratka: K). Různočtení pocházejí z druhého rukopisu, který byl původně uložen v klášteře sv. Pafnucia v Borovsku, potom byl odevzdán archivu sv. Synodu v Petrohradě, a odtamtud Státnímu historickému archivu v Petrohradě (signatura № 4025; 16. stol.; zkratka: P). Rukopis K Sp. kolacionovala znova podle kopie, zatímco rkp. P mohla čerpat pouze podle z edice Nikolského (1909). Spolu se slovanským textem je paralelně ke každé stránce uveřejněno také latinské znění Gumpoldovy legendy, hlavní pramen 2. Václavovy legendy, spolu s různočteními dalších rukopisů. Podtržením jsou ve slovanském textu zvýrazněny ty úseky 2. Václavovy legendy, které nebyly přeloženy z Gumpoldovy legendy. Podobně jsou nepřeložené textové pasáže Gumpoldovy legendy uváděny v hranatých závorkách a kurzívou. Sp. se vymezuje proti Vašicově edici, který nabídl rekonstruované znění se řadou emendací. Její edice se blíží vydání Nikolského, který však oba texty otiskl vedle sebe, zatímco Sp. vydává v úplnosti pouze jeden rukopis (K) a druhý cituje pouze formou různočtení, která čerpala z edice Nikolského. Svůj ediční postup odůvodňuje takto: „Stejně tak se nepokoušíme

² Srv. В. И. Борковский – П. С. Кузнецов, Историческая грамматика русского языка, Издание второе, дополненное, Москва 1965, 243 (§ 179), 244-245 (§ 180); Г. А. Хабургаев, Очерки исторической морфологии русского языка. Имена, Москва 1990, 180, 182; А. А. Гиппиус, Морфологические, лексические и синтаксические факторы в склонении древнерусских членных прилагательных, Исследования по славянскому историческому языкознанию. Памяти профессора Г.А. Хабургаева, Москва 1993, 79-80; А. М. Кузнецов – С. И. Иорданиди – В. Б. Крысько, Прилагательные, Москва 2006 (Историческая грамматика древнерусского языка. Под редакцией В. Б. Крысько, Том III), 222-223, § 3.2.1.

o žádné rekonstrukce „údajné“ původní podoby *VencNik*, protože chceme prezentovat text tak, jak je skutečně v rukopisech dochován, i za cenu řady obtížně srozumitelných míst. Případné další interpretace jsou tak dle našeho názoru výhradně věcí čtenáře a nikoliv editora.” (S. 51) Tento názor je problematický a těžce přijatelný, neboť již jednoduché rozdělení slov textu, psaného v scriptio continua, je zásahem vydavatele. Mimoto je tato edice po některých oblastech zjednodušena, poněvadž jsou např. vynechány akcenty a široké varianty písmen « e » a « o » jsou reprodukovány jinými písmeny (u písmena « e » je pouze jedna podoba písmena, u « o » se reprodukuje široké « o » omegou). Autorčina interpretace se omezuje na příležitostné doplnění « (sic !) » v textu a na sporadické doplňování latinského textu různočteními v kritickém aparátu (např. na str. 55, 57, 59, 61, 63, 65, 67, 69, 71, 75, 77, 85, 93, 95, 97, 99, 103, 107, 109, 111, 113, 115, 117). Různočtení paralelního rukopisu nejsou vždy dostatečná, srv. např. *колно* (278v11] P *колно*), *к8платъ* (289v4] P *к8платъ*), *нсχοша* (290r23] P *нсх'ша*), částečně nejsou pravidelně reprodukována (srv. vl. ad 284r17: *азъ дєржє в роузъ* [sic], recte: *азъ в рѣцѣ дєржє*). Zvláště nepochopitelným se zdá zvolený ediční postup tam, kde oba rukopisy mají zkomoleninu, srv. např. *въицаго* (279v28-29), *ємѣстѣ* (280v9] P *ѣстѣ*). Kritika rekonstruovaného textu, kterou uvádí Spurná, lze do jisté míry sdílet, což ovšem neznamená, že lze práci vydavatele přenechat čtenáři. Zvláště u textu tak nesnadno srozumitelného musí vydavatel podporovat srozumitelnost uváděním emendací. Stačilo by převzít Vašicovy emendace do parakritického aparátu. Bylo by žádoucí, aby se ediční zásady v některých případech sjednotily. To se týče psaní dohromady nebo odděleně částic *že* popřípadě **-žde*. Psaní dohromady se doporučuje u vztažných zájmen nebo u vztažných příslovcí. Ve většině případů to se dělá správně, ale ne všude, srv. např. *нми же* (278v3), *яко же* (282v23), *тогоже* (290r6), *єю же* (290r10). I v jiných případech není psaní odděleně nebo dohromady oprávněno, např. *сам'же* (282v19), *ни єднною* (287r6). Obvykle se zvrtné zájmeno píše odděleně, což je úzus slavistiky mimo východoslovanský areál, ale i zde existují výjimky, např. *прострѣаса* (277r2). Krátké mužské osobní zájmeno v akuzativu po předložkách mělo by se psát odděleně, ale srv. *онъ* (vl. ad 277v4, správně: [п]рѣΔ]о нь³) nebo *во нь* (280r16, správně: во нь). V jednotlivých případech lze doporučit postavení spojovací čárky tak, jak je to obvyklé v slavistické ediční praxi, srv. např. *н саць* (282r17; tedy: н-саць). V některých místech není snadno najít řešení otázky členění textu dohromady nebo odděleně,

³ I u Vašici 1929: 93 oddělené nesprávně.

substantivum, participium pręzenta pasiva, modální výraz, participium pręzenta aktiva, volný překlada a nepřeloženo. U některých dokladů by byl žádoucí komentář, např. u překlada gerundiva v akuzativu pomocí aktivního participa přítomného (str. 168; kap. 7, l. 277v20), kde je zřejmě chyba v překlada. Dále se v kapitole pojednává o těchto konstrukcích: obsahové propozice (10.3. Překladaová technika obsahových propozic; S. 173-181), vedlejší věty příslovečné (10.4. Překladaová technika vedlejších vět příslovečných; S. 182-197), věty vztažné (10.5. Překladaová technika vedlejších vět vztažných; S. 198-205), ablativus absolutus (10.6. Překladaová technika latinského ablativu absolutního; S. 206-224). Ke konjunktivu ve vedlejších větách lze doplnit, že užití tohoto slovesného způsobu, napodobujícího latinu je hojně doloženo také v církevní slovanštině chorvatské redakce (srv. J. Reinhart, *Das Kroatisch-Kirchenslavische*, in: K. Gutschmidt (†), S. Kempgen, T. Berger, P. Kosta, Hrsg., *Die slavischen Sprachen/The Slavic Languages, Band 2/Volume 2*, Berlin 2014, 1303; idem, *Sintaksa*, in: M. Mihaljević, ur., *Hrvatski crkvenoslavenski jezik*, Zagreb 2014, 359, § 8.2.4). U některých syntaktických jevů bychom uvítali srovnání se stavem ve staroslovanštině, např. u akuzativu s infinitivem, o kterém existuje obšírná literatura. Celkově lze o této sěžejní kapitole disertační práce říci, že se v ní sice popisují velké části syntaxe památky, ale některé jevy ještě na analýzu čekají, především pádová syntax a kongruence větných členů.

Na syntaktické podkapitoly desáté kapitoly navazuje podkapitola 10.7 Hendiadys ve *VencNik* (str. 225-227). Uvádí se 19 dokladů pro hendiadys. V Řehořových Besědách, které jsou ovšem značně delší, existuje více než 350 dokladů.

Při analýze slovní zásoby (kapitola 11. Lexikum *VencNik* ; S. 228-247) se autorka opírala o pražský stsl. slovník jak o různé studie. Její kritika Vašicových edičních postupů jak i stsl. slovníku se týká pouze ojedinělých případů a působí přehnaně. Pražský staroslověnský slovník obsahuje 1582 lexémů ze 2. Václavovy legendy. Analýza domácí slovní zásoby (podkapitola 11.2. Hapax legomena ve *VencNik*, str. 229; podkapitola 11.3.2 Bohemismy ve *VencNik*, str. 242-243; podkapitola 11.3.3. Lexikum společné *Bes* a *VencNik*, str. 243-245; podkapitola 11.3.4. Lexikum společné *VencNik* s východobulharskými památkami a Supr, str. 245-247) poskytuje dobrý pohled do slovní zásoby památky ve srovnání s jinými čes.-csl. a stsl./csl. texty. Hapax legomena se uvádějí v přehledné tabulce a srovnávají se se třemi csl. slovníky (Miklosich, Srezněvskij, staroruský slovník XI-XIV století). Celkově se ve 2. Václavově legendě vyskytuje 164 hapax legomen. Podle autorčiny definice jsou to takové lexémy, které jsou v pražském staroslověnském slovníku doloženy výhradně v této památce. Alespoň jedno další slovo lze ještě doplnit, totiž přivlastňovací adjektivum *borivojevъ*. Není

mi jasné, proč hapax legomena, zmíněná na str. 237-238 (*побѣдительнѣ, похвалятельнѣ, пологъ, пролижател'ь, skutъ¹, съчестнѣ*), nebyla zahrnuta do tabulky. V případě staroruského slovníku XI-XIV století autorka počínaje z hesla *selьskъ* nepřináší žádný údaj, neboť tento slovník ještě není vytištěn do konce («slovník nezpracován»). Přehlédla, že existuje úplný seznam hesel tohoto slovníku: Словник-индекс и обратный словник к Словарю древнерусского языка (XI-XIV вв.), В двух томах, Москва-Волгоград 2002, отв. ред. С. П. Лопушанская. Navíc nejsou všechny informace o těchto třech srovnávaných slovnících správné. Například, že sloveso *поухати* se nevyskytuje ani v *Materialech* Srezněvského ani v staroruském slovníku XI-XIV století. Lexém se v obou slovnících nachází (*Materialy*, II: 1338-1339; *Slovar' drevnerusskogo jazyka XI-XIV vv.*, tom VII, 2004, 420-421) pod heslem *поухати*. Podobně i údaj o tom (str. 231), že slovo *извѣсть* chybí v staroruském slovníku XI-XIV století, není přesný, poněvadž tam je doloženo v podobě *извнѣсть* (*Slovar' drevnerusskogo jazyka XI-XIV vv.*, tom III, 1990, 470: *извнѣсть* 'Строительный материал, известь'). Autorka si je ale vědoma, že soupis hapax legomen, který vychází z pražského staroslověnského slovníku, má provizorní charakter: „Na první pohled značný počet hapax legomen ve *VencNik* – nejvíce jich je v prologu a první kapitole (celkem 45) – je skutečně třeba vnímat pouze relativně, protože nemalý počet slov je evidován zároveň také ve slovnících Srezněvského, Miklošiče i SDRJa, ...“ Je však zřejmé, že autorka v rukopise disertace nemohla vyřešit všechna omezení a další zpřesnění tohoto soupisu.

V podkapitole 11.3.1. Grécismy a latinismy ve *VencNik* (str. 239-241) se autorka opírá především o práce Ilony Páclové ze sedmdesátých let. Latinismy se zmiňují pouze, pokud se jedná o grecisované latinismy, nebo tehdy, když je ve 2. Václavově legendě vedle grécismu doložen také synonymní latinský výraz (např. vedle *калугеръ* slovo *мъннхъ*; str. 240). Je třeba poznamenat, že latinismy – takové, které nejsou zprostředkovány přes řečtinu – jsou v textu poměrně vzácné (srv. alespoň *Boemija, boetъskъ, грѣцьskъ, latinъskъ, олѣтаръ, rogana, rogan(in)ъ, roganъskъ, рогаѣnikъ, Римъ, римъskъ*).

V podkapitole 11.3.3. Lexikum společné *Bes* a *VencNik* (str. 243-245) se citují na základě SJS slova, která se podle slovníku vyskytují pouze v těchto dvou památkách (celkem 34 lexémů), přičemž se uvádějí místa výskytu i latinské ekvivalenty. Autorka si je vědoma – stejně jak u zmíněných výše hapax legomen –, že tyto shody mají prozatímní platnost, což se může projevit při užití jiných lexikografických pomůcek, kde nejsou tyto lexémy omezeny na pouhé dvě památky: «... je však i zde nutné mít na paměti relativnost údajů, které plynou z prosté

excerpce SJS, protože některé z výše uvedených lexémů mohou být pochopitelně doloženy i v jiných památkách, které SJS neeviduje.» (S. 245) Další aspekt, o kterém se v disertaci nemluví, je derivační blízkost příbuzných tvoření v jiných textech. To se týče kromě jiného těchto dvojic: dvě různá příslovečná tvoření od stejného adjektiva, sloveso a odvozené verbální substantivum, dokonavý a nedokonavý vid slovesa, či zvrtná a nezvrtná forma slovesa. Uvedu zde jenom tyto příklady: *успотрити* (VencNik Bes; kromě toho *успотоштреније* Supr), *пораžати* (VencNik Bes; kromě toho *пораžати се* Cloz Supr), *крѣпѣ* (VencNik Bes; kromě toho *крѣпѣко* Cloz Euch Supr). K hapax legomenům patří také následující příklad slovesa *обѣдовѣти*, které je v materiálu SJS doloženo pouze v 2. Václavově legendě a klasifikuje se v souladu s Vepřkem dokonce jako bohemismus (str. 243), ačkoli verbální substantivum *обѣдовѣније* se vyskytuje rovněž v Efremovské kormčii z 12. stol. (starobulharský překlad 10. stol.; tak již J. Reinhart, (Rez.:) Miroslav Vepřek, Česká redakce církevní slovanštiny z hlediska lexikální analýzy, Olomouc 2006, Wiener Slavistisches Jahrbuch 55, 2009, 280), takže toto sloveso jistě není bohemismus.

V pojednání o bohemismech 2. Václavovy legendy se podceňuje jejich počet. Je třeba aspoň zmínit dva lexémy, *сѣщестѣнь* ‘šťastný’ (slovo je sice obecně severoslovanské, ale v tomto textu se musí chápat jako bohemismus) a *Резьньскѣ* ‘Řezenský’ (srv. čes. *Řezno*) (tak již J. Reinhart, Möglichkeiten und Grenzen der Rekonstruktion des Urtschechischen, in: Wiener Slavistisches Jahrbuch 46, 2000, 168). Ale též jedna morphosyntaktická zvláštnost 2. Václavovy legendy, která byla interpretována jako bohemismus, autorce unikla. Jedná se o adjektiva se sufixem *-telъnъ*, která nejvíce odpovídají latinským adjektivům se sufixem *-bilis*. O těchto adjektivech v celoslovanském kontextu – bez zřetele na 2. Václavovu legendu – existuje článek Bohuslava Havránka (Příspěvek k tvoření slov ve spisovných jazycích slovanských (Adjektiva s významem latinských adjektiv na *-bilis*, Slavia 7, 1928/1929, 766-784; adjektiva na *-telný* na str. 772-776), ale také monografie Helmuta Keiperta (Die Adjektive auf *-telъnъ*. Studien zu einem kirchenslavischen Wortbildungstyp, I. Teil, Wiesbaden 1977; o 2. Václavově legendě na str. 58-64).

V 12. kapitole (Zhodnocení kvality překladu *VencNik*; str. 248-251) se Sp. vyjadřuje k úrovni překladu na základě provedené analýzy jazyka. Opětovně se zabývá příslušným hodnocením ve vědecké literatuře a v této souvislosti cituje především práce Vašici, Matějky a Konzala. Vašica oceňoval překlad jako v zásadě zdařilý («jako relativně zdařilý», str. 248). Sp. upozorňuje ještě jednou na překladatelské omyly a na chyby, které vznikly během přepisování. Kromě toho překladatel pravděpodobně pracoval se zkomoleným latinským

opisem. Překlad autorka oceňuje jako vhodný tam, kde se zkoumá způsoby převodů překlad absolutivních a gerundiálních konstrukcí. Jako méně zdařilý se jí jeví při překladání dlouhých a složitě konstruovaných vět. Autorčin závěr zní takto: « Pokud bychom tedy měli stručně shrnout kvalitu překladu VencNik, musíme ji objektivně označit spíše za nepřilíš zdařilou ve srovnání s lat. originálem, především v prologu a první kapitole. » (str. 251).

V poslední, 13. kapitole (Závěr; S. 252-255) se nachází shrnutí výsledků disertace.

V disertaci se nacházejí následující tiskové chyby: sing. (str. 19), κλαδαζα (str. 33), participia prézentu aktiva (str. 36), adjetiva (str. 36), V. F. Mareš (str. 36), шεδραγο (str. 37), informaci (str. 127), impendes (str. 127), ζαμ'λη (str. 129), свеценникъ (str. 129), ηζβανζαβъ (str. 129), с'лож'ба (str. 130), наρнцаεμα (str. 131), πογυλιо (str. 131), сын (str. 132), legedně (str. 136), сѣвѣща ваа (str. 137), quobus (str. 138), Nunciaur (str. 139), шεδραγο (str. 142), ἐλογοιζόμεν (str. 147), τάση (str. 148), χηστροστέ (str. 151), ναυαντιε (str. 177), kontrukce (str. 198), ουσιαδρητεελъ (str. 236), fluentus (str. 244), subiectere (str. 244), veneri (str. 245), Hauptová 1998 (str. 248), naše ... průzkumu (str. 248), deuten (str. 257), Петроград (str. 257; 1909!). Vydání textu obsahuje tyto tiskové chyby: нснтнн'нѣ (274r3), ѡбыѣа (274r4)⁴, ηζ'βραценнѣ (275v5), пѡѣсѣпенїа (276v13), нѣѣ (276v19), сѣгрѣценїю (276v26), сѣыдшѣ (276v26), ζβανητεель (277r9), ποδαиаше (277r15-16), нмѣїа (277r17), ποδαиа (277r27), ζαμ'λη (277v25), χηστροστέ (278r7), вєρεуєрю (278v13), толнсѣ (279r6), ηζβανζαβъ (279r19), сѣ-слоужащїи (279r24-25), прос'коуы (279v15), ηєραζ'ρѣшнтелъныа (279v17), Δοροβн (280r10), бѣbo (280r14), наρнцаεμα (280r30), ποδαβαεѣѣ (280v3), сын (280v18), Δρσжнѣ (281r17), помагаюшѣ (281r30), ѣ наменїа (282v17-18), шεδραγο (282v26-27), пѡ'воρσ (283v15-16), сѣаѣѣ (284r15), протвнлаиа (284v19), прободаша (285v2), пѡ скамъ (285v29), повѣд'наго (286r17), ογσζъ (287v28), вааше (288v15), сѣѣѣа (288v21).

Citace vědecké literatury z české slavistiky je velice obšírná, zatímco k ruské a jinojazyčné slavistice se přihlíží méně. Mimoto by bylo vhodné citovat práce F. V. Mareše podle originalní publikace, a ne jen podle výboru studií z roku 2000. Navíc není citována téměř žádná jiná Marešova práce mimo výše uvedený český výbor, srv. např. článek, který má jistý

⁴ V textu Kazaňského rkp. stojí ѡбыѣа (rkp. P: ѡбыѣан). Jak známo znamená dvojitý gravis písmeno „н“.

význam i pro tuto disertaci: „Sul problema delle Glosse slave di Vienna, Ricerche Slavistiche XVII-XIX, 1970-1972, 357-361“. Záhadné je, proč v seznamu pramenů (str. 256) chybí druhý rukopis 2. csl. Václavovy legendy (P). Jenom proto, že nebyla k dispozici v originále?

Při celkovém hodnocení disertace paní Mgr. Kateřiny Spurné je nutno poznamenat, že naše znalosti o 2. Václavově legendě díky její disertační práci podstatně vzrostly. Cílů, které si vytýčila v první kapitole (« Hlavním cílem naší práce je shrnutí a revize dosavadních poznatků o VencNik nastíněných v předchozích odstavcích, vypracování nové edice textu založené na dochovaných rukopisech, ...»), dosáhla. Nejenže přihlížela k vědecké literatuře o 2. Václavově legendě a o církevněslovanštině české redakce za poslední desetiletí, ale poskytla také závažné, nové údaje o textologii, syntaxi a slovní zásobě památky. Výše kritizované jevy v edici památky by se měly opravit v knižní publikaci. V této souvislosti se nabízí otázka, zda by nebylo vhodnější publikovat edici samostatně, případně s překladem do současného jazyka.

Práce paní Mgr. Kateřiny Spurné splňuje všechny požadavky na disertaci, což znamená, že kandidátka obstála při písemné části zkoušky.

Proto navrhuji, aby předložená práce byla přijata k obhajobě pro získání titulu Ph.D.

Vídeň, 14. června 2017

Dr. Johannes Reinhart, ao. Univ.-Prof. i. R.